

Nenadoma sem brez namena in močno presenečen obstal.

Le kakšnih dvajset metrov pred menoj je na pragu hišice stala ženica. Njeno od številnih naporov zgrbljeno telo je kazalo visoko starost. Otresala je staro cunjjo, s katero je verjetno že kdovelikokrat brisala prah v skromnem domovanju ali počela druga hišna opravila. Delo jo je tako zaposlilo, da nepričakovanega neznančevega prihoda ni opazila. Zavedel sem se neugodnega položaja: kaj storiti, kako opozoriti nase, da bi ženice ne prestrašil. Na prvi tihi »dober dan« ni bilo odziva, po ponovnem pa me je ženica presenečeno pogledala, postala za trenutek, sama sebi nekaj zamrmrala in stopila v hišo. Zamolkel udarec zapaha na vratih me je hladno postavil nazaj v Zgornje Danje.

Nad reakcijo sem bil prvi hip presenečen. Čez nekaj trenutkov sem v majhnem prekrizanem okencu, ki je tako značilno za stare gorske domačije pod Ratitovcem, zagledal bled, zguban obraz; iz izbinega mraka je nemo strmela vame. Zavedel sem se, da sem pravzaprav tujec, ki v tistem

trenutku na tistem kraju nimam česa iskati in sem s svojo prisotnostjo zmotil jesen osamljenega bitja.

»TA JE PA ŽE POD RUŠO!«

Razlago za odziv ženice na moj prihod sem dobil med nadaljevanjem poti. Šele tedaj sem se zavedal, da k njej ni vodila nobena gaz ali druga sled.

Sredi lanskega marca sem se z znancem iz Spodnjih Danij potepal po zasneženih bregeh Črne prsti. Omenil sem mu opisano doživetje. Njegove besede »Ta je pa že pod rušo!« so mi tedanje vtise samo še poglobile.

Spet sem se jih zavedel v sanjarijah pod Grintovcem; potem je čar spominov popustil in že sem zrl v blede mesečino, ki je lila na tiho gorsko krajino. Pred menoj je enakomerno in neslišno ubiral korake Pretepač.

»Sem že mislil, da si obrnil!« me je hudo mušno zbedel in me, ne vedoč za moje misli, postavil na trdna tla.

RESNIČNA ZGODBA IZPRED VEČ KOT POL STOLETJA

SVOJEVRSTNA PRAVDA NA JELOVICI

LEOPOLD PETAUER

Na ne preveč z iglavci zakritem kraju, nekoliko v breg, je stala drvarska kočja, ena izmed mnogih na zelo razpotegnjeni Jelovici. Sestavljena je bila iz zbitih desk in pokrita v glavnem z dvojnimi smrekovimi skorjami na malo nagnjenem ostrejšu; na njem je bilo za obtežitev raztresenih nekaj skalic. Do kolibe je vodila spodaj precej kamnita potka. Pod njo je žuborel neznamenit studenček.

Ko sem se pozno popoldne proti izteku otavnika leta 1932 približal začasnemu bivališču zaenkrat še neznanega drvarja na razdaljo kakšnih deset metrov, sem opazil, da nizka in ozka vratca niso bila zaprta, nasprotno, precej odprta, in z vsakim naslednjim korakom sem razločneje slišal neenakomerno hrčanje, ki je prihajalo iz notranjosti kočje.

HUDIČ, KI ŽRE KORUZO

Radovednost me je gnala, da sem prestopil prag. Najprej nisem v notrini tako rekoč ničesar opazil; bilo je temno, kajti edino okence — in še to zamazano — je prepuščalo bore malo zunanje svetlobe med štiri stene eojnega prostora. Šele sčasoma so mi oči začele razpoznavati pičlo, zelo preprosto imetje pred seboj. Na vsaki strani ognjišča je bila po ena kratka, groba

klopca. Poleg desne je bilo nekaj, čemur bi lahko rekli miza; nanjo sem odložil svoj nahrbtnik in svršnico. Nad mizo je viselo dvoje posod in malenkosten jedilni pribor, na nasprotni strani pa neznatna garderoba. Na tleh sem zagledal dve vrečici; ena od obeh je bila odprta. Najbrž je bilo po kotih še kaj krame.

Poglavitno pozornost pa sem posvečal pogradu, od koder je močno hrčalo. Nisem verjel svojim očem: tam je udobno ležal — srnjak. Ni se še prebudil.

Stopil sem k okencu. Po potki navzgor je nekdo spešil. Prav gotovo bo imetnik kolibe, v kateri sem se v nenavadni okoliščini znašel. V svoji domnevi se nisem zmotil. Hrupno je vstopil in vratca zaloputnil za sabo. Videl sem, kako je srnjak poskočil s pograda, preplašeno gledal krog sebe in se nazadnje stisnil k steni ob pogradu. Ogledal sem si prišleka, kolikor se je pač dalo. Bil je srednje, čokate postave, z desno nogo je malce šepal. Njegovi grčasti roki in napete žile so dovolj pričali o težaškem delu. Obraz je imel prej oglat kot okrogel. Izpod košatih obrvi so sršele črne oči in na razoranem licu se mu je nos nekoliko krivil na levo. Raševinasto oblačilo je ponekod kazalo razpoke. Tudi čevlji so bili v slabem stanju. Bil je znatno starejši od mene; prisodil sem mu kakšnih petin-trideset let.

Prve besede, ki jih je drvar spregovoril, so bile namenjene srnjaku. Ni znal krotiti svoje ogorčenosti:

»A ti si tist hudič, ki mi žre turščo!«
Presenetilo me je. Doslej še nisem od nikogar slišal take obtožbe na račun srnjakov. Naposled pa sem dopuščal, da je srnjaka, če je bil res použil kaj turščice ali kaj drugega, nemara v trebuhu napelo in se je zleknil kar na pograd. Takoj pa sem sprevidel, da bi bilo z moje strani hudo nápak, če bi razrjencu pod skupno streho glede na izreženi očitek le količkaj ugovarjal.

PRIPRAVA NA KRAVAVO RIHTO

Po kratkem odmoru se je drvar obrnil proti meni. Premeril me je od glave do petá. Spodmolato me je pogledal in vprašal, kdo in od kod sem ter kaj počnem v njegovi »paláci«, kot se je izrazil. Nisem imel nobenega razloga, da bi mu na zastavljeno vprašanje karkoli prikrival; saj bi mu tudi sicer sam razložil, zakaj sem v njegovi koči.

Vedno manjša Pastirica

Avstrijsko planinsko združenje (ÖAV) že daljši čas skrbi, da strokovnjaki opazujejo ledenik Pastirico pod Grossglocknerjem (Vissoké Ture). Na željo ÖAV je ob izteku vsakega opazovalnega obdobja z izsledki seznanjena tudi javnost, saj gre za naravni pojav, ki nekako zadeva vse prebivalce pokrajine. Meritve na ledeniku opravljajo strokovnjaki in znanstveniki z univerz v Grazu, Salzburgu in iz drugih središč vsako leto septembra. To je čas, ko že ni več izdatnejšega kopnenja in usihanja ledenih gmot, ko je torej minulo obdobje največjega izgubljanja ledene mase.

Iz podatkov za obdobje 1981—1986 sledi, da se je klima v tem času bistveno omilila (poslabšala), če jo primerjamo z obdobjem 1976—1981. Bilanca ustvarjanja oziroma ohranjanja ledu je bila kar štiri leta negativna, dvakrat celo zelo negativna. Samo v enem letu bi mogli govoriti o rahlem povečanju ledene gmote.

Od čela ledenika navzgor je v tem času na petih opazovalnih oziroma merilnih točkah pobralo led v debelini 11,9 m, 8,8 m, 7,4 m, 3,6 m in 4,7 m. Tudi pot ledene gmote je bila za približno 20 odstotkov krajša.

Če si pomagamo s številkami, se pokaže naslednje:

V predelu čela ledenika je izguba ledene gmote v obdobju 1976—1981 povzročila izgubo 2,78 milijona m³ vode, v obdobju 1981—1986 pa 9,53 milijona m³ vode.

Vzroke najdemo predvsem v opaznem povečanju srednje povprečne poletne temperature. Tako so v vremenski opazovalnici na Sonnblicku zabeležili julijsko povprečje plus 5,6° C. To je za 4,4° C nad stoletnim povprečjem; dne 27. 7. 1983 je znašala temperatura na tem mernem mestu več, kot so jo v tem času kdajkoli namerili, odkar opravljajo meritve.

Podobne izkušnje imajo ledoslovci tudi na drugih ledenikih; kaže, da tudi usihanje zelenega snega na Triglavskem ledeniku sledi dogajanju na tujem.

(Carinthia, Celovec)

»Študent sem. Prebivam v Ljubljani. V Kropi imam sorodstvo. Že od rane mladosti zahajam na Jelovico. Poznam marsikatero planšarja in pastirja pa tudi kakega drvarja tu gori. Pot me je danes po naključju privedla v območje tvoje 'palace' in ker sem našel njena vratca odprta ter so moja ušesa prestregla čudno drnjohanje, sem brez dovoljenja kogarkoli vstopil. Upam, da sem ti povedal o sebi zadosti.«

Nisem računal, da bi mi ogovorjenec dal kaj podatkov o sebi. Vedel sem, da se do teh lahko dokopljem na drug način, saj ga je moral ta ali oni na Jelovici bivajočih zanesljivo osebno poznati. In res sem na predvideni način pozneje zvedel precej iz njegovega življenjepisa.

Moj odgovor je drvarju očitno zadoščal. Spet se je posvetil srnjaku:

»Zdej si moj!« je vzkliknil in od nekod izvlekel dolg, oster nož ter ga pokazal četveronožcu, meni pa dejal:

»Ti kr pejč; pr krvav riht nobenga n nuncam!«

Po hrbtu me je obilil mrzel pot. Nekaj je bilo treba takoj ukreniti, da bi preprečil najhujše. In če bi se to kljub vsemu vendar zgodilo, bi se jaz vseeno počutil za sokrivca ne glede na to, ali bi bila obsodba izvršena v moji prisotnosti ali brez nje. Zdaj imej svoje živce v oblasti, sem svetoval sam sebi, drvarju pa razmeroma mirno dejal:

»Če boš uresničil svojo nečloveško namero, je to zločin, ki ne more ostati nekaznovan!«

Drvar na mojo zanj prav gotovo neljubo pripombo ni nekaj časa ničesar odvrnil. Popraskal se je za ušesom, kot delajo ljudje v zadregi, zatem pa je bruhalo iz njegovih ust:

»Nimam papirne pravice za jago. Cvo za pušo — bržčas je imel v mislih krivolovsko — nimam cvenka. Kaj naj denemo doma v lonc? Hudo je zdaj za nas reveže!«

V teh kratkih štirih stavkih, ki jih je sogovornik, ne da bi me pogledal, spregovoril kar tja v en dan, se je odražala vsa njegova družinska in širja družbena stiska. Nato pa se je zravnal, stopil korak proti meni in započil svoje temne oči vame:

»M boš izdavač?«

Tudi jaz sem ga pogledal naravnost v oči in odločno odgovoril:

»Tega ne bom storil, a tudi ti ne stori srnjaku nič žalega!«

V zagovor četveronožcu sem še dostavil: »Zakaj pa vratca niso bila vsaj zaprta, če že ne zaklenjena?«

Ostal sem brez odgovora.

ODKUPNINA ZA SRNJAKA

Vse bolj sem se zavedal, da se na Jelovici razpleta svojevrstna pravda med tremi bitji: med srnjakom — obdolžencem, ki se

kot žival seveda sama ni mogla braniti, drvarjem — tožiteljem, ki si je prilaščal tudi položaj sodnika, in menoj, ki sem se obenem znašel kar v treh vlogah, kot priča, branilec in nekolikanj tudi kot razsodnik.

V desnici imetnika »palače« se je vnovič zabliskal nož. Spoznal sem, da gre tokrat zares. Planil sem proti nasprotniku in ga z levico zagrabil za desnico. Ruvala sva se, toda bil je močnejši od mene. Kmalu sem začutil v dlani pekočo bolečino, ki jo je povzročilo noževno rezilo. Kri je pritekla. Napadalcu sem pokazal okrvavljeno roko. Odložil je nož, jaz pa sem rano hitro ovil z robcem. Potlej se mi je posrečilo razvezati nahrbtnik. Takoj sem poiskal vrečko, ki sem jo vedno imel na vrhu in v njej jod, vato, sterilno gazo, povoj in škarjice. Obvezal sem se sam z desnico in zobmi.

»Maš kej šnopsa s sabo?« me je brez posebne ihtne pobaral drvar.

»Ne!« sem na kratko odgovoril in hkrati notranje obžaloval, da ga nimam. Žganje, sem premišljeval — in v možganih se mi je nekaj posvetilo. Kajpak, žganje! Omo-gočiti moram, da bi oni drugi prišel do žganja, ki ga drvarji na splošno cenijo in ga je moč dobiti v pastirskih stanih na Jelovici. Konec koncev sem se spomnil, da imam pri sebi nekaj denarja. Potegnil sem iz zadnjega hlačnega žepa denarnico za kovance, izbral med njimi edinega največjega, to je srebrnik za petdeset dinarjev — ostalo mi je samo še nekaj kovan-cev nizke vrednosti — in ga položil na mizo ter ga ponudil drvarju za odkup srnjaka, ki si ga je samovoljno prisvajal.

»Za šnops in za v lonec,« sem še pojasnil. Nasprotnik ni predolgo okleval. Nobene ni več črhnil in molče je spravil petdesetak. (Če bi dandanes tej vsoti dodali tri ničle, bi s tem še zdaleč ne dosegli vrednosti petdesetih dinarjev iz leta 1932, ko se je dogajala tale zgodba.)

Ozrl sem se na potrtega srnjaka in precej hipov sva se nepremično gledala. Ali so se njegove oči resnično solzile?

Nisem se ga dotaknil, pač pa sem na stežaj odprl vratca in vilar se je pognal proti izhodu — vmes ga je drvar še utegnil brniti v bok —, potem pa je izginil v ponovno svobodo.

Težak kamen se mi je odvalil od srca.

ŽIVLJENJE ZA ŽIVLJENJE

Že se je zmračilo, ko sem se napotil proti Mošenjski planini z enostavno kočjo pod okriljem SPD, kjer sem poznal starejši zakonski par — mož je v glavnem pastiril, žena pa je bila oskrbnica — in kjer sem od časa do časa prenočeval. Tam bodo poskrbeli za mojo ranjeno roko, saj je kri že dokaj pordečila obvezo.

Spotoma k cilju, ki ni bil tako blizu, pa me je čakala še ena neprijetnost. Le po-

časi sem stopical skozi iglast gozd v temini. Jelke in smreke so se sicer redčile, a to ni dosti zaleglo, ker je bilo nebo pretežno oblačno.

Nenadoma je skoraj zraven mene nekaj silno zaprhalo. Obstal sem kakor vkopan. Tedaj pa se je za kratek čas prikazala luna in v njenem svitu sem zapazil ležečega srnjaka, ki sem ga bil očitno pregnal iz loža.

Potem pa sem se zgrozil, kajti dva koraka pred menoj je zevala udorina, katere dna nisem videl...

Srčno sem si zaželel, da bi bil pravkar pobegli srnjak taisti iz drvarske kolibe.

V GORAH PIHAJO TAKI IN DRUGAČNI VETROVI

SREČANJE V HRIBIH

Nekega popolnoma običajnega poletnega sobotnega dne sta se v hribih na gamsji stezi okoli 14.52 srečali markantni gorniški figuri. Kratko in malo: mladostno dinamični športni plezalec in nekoliko pri-letnejši gorski popotnik.

Jens pravi: Pozdravljen!

Toni pravi: Pozdravljen!

Jens premišljuje:

Oho, pumparice, ki jih ne prestreli nobena krogla, karirasta srajca, klobuk iz lodna in tako — saj je videti kot kakšna prikazen! Gotovo se že od svoje birme sprehaja v popolnoma istih oblačilih po botaniki, kar je zares smešno. Pa še nahrbtnik — kot iz kakšnega planinskega muzeja — prav takšna nenavadna vreča! Zelo značilen gorski popotnik, kot se zdí, in popolnoma zaštekán.

Toni premišljuje:

No, pač spet en punker! Le kako pride tak pavliha v hribe! In kakšne barve je njegovo oblačilo — samo da za vsako ceno pade v oči. Če nastane v njegovih smešnih hlačah nekoliko zvišan pritisk, lahko mirno vrže stran tisto ničvredno stvar iz umetnih vlaken. In prav na sredi mojega fotografskega motiva je zdaj ta maškara! Zaradi takih reči vendar ne vlečem s seboj svoje zrcalnorefleksne kamere!

Toni pravi:

Gospod sosed, ali se ne bi mogel umakniti nekoliko na stran?

O fotografski opremi, ki jo uporablja Toni, se oba takoj zapleteta v pogovor in prav kmalu zatem pristaneta pri vremenu oziroma pri njegovih domnevnih nadaljnjih spremembah.

Jens pravi:

Danes bom na vsak način splezal še »Goofyjeve steklene oči« — solo, logo, saj to je takoj tam čez, 6+, samo to še